

te erkennen of te dulden, dan die door een besluit in Rade van Indiën genomen, ertoe geprivilegeerd zijn. En dat dezelve ook niet moogen veralineerd worden, als met een drukkelijke toestemming van ons, uytgezonderd alleen zulke passers waarvan het privilege niet personeel vergund is aan den eigenaar van 't een, of ander landgoed, maar vastgehegt aan 't landgoed zelve.

Fol. 1932r-v.

(Tijdens de afgelopen goede moesson was het, zoals al herhaaldelijk vermeld, zeer droog en de commissaris van inlandse zaken, mr. Arnoldus Adrianus van Tets, sprak in zijn heden ingediend bericht van algemene onvruchtbaarheid, [fol. 1933] die men vaak op een zeer vruchtbaar jaar ziet volgen. Zodoende is de opbrengst aan producten uit de Jakatrasede bovenlanden zeer sober geweest, namelijk 682.337½ pond koffiebonen, 44.864½ pond zwarte peper, 9413 pond katoenen garen, 1763½ pond indigo en 20.562½ pond curcuma. Dit is overmacht en er zijn geen andere redenen voor dan de trage aard van de inlander. Daarom is er op verzoek van Van Tets geen gebruikgemaakt van de middelen waartoe op 4 februari 1763 besloten was. Uit de brief van 10 mei 1763 blijkt dat er tot waakzaamheid en ijver is aangespoord. Men hoopt dat de komende oogst, volgens de verwachting daar, wat overvloediger zal zijn. Bij besluit van 1 oktober 1763 zijn de inkomsten van Jakatra in het boekjaar 1762/63 op f 1.083.525 gesteld, wat f 20.000,- meer dan het voorafgaande boekjaar is. De rekening van winst en verlies is met f 79.980 aan geïnde achterstallige pachtgelden gecrediteerd. [fol. 1934] Op 23 augustus 1763 is besloten om f 7920,- die in 1760 noch van de pachter van het slachten van vee, noch van diens borgen verkregen kon worden, af te schrijven. Op 31 december 1763 is de pacht van de domeinen voor 1764 geveild, en als gebruikelijk werd de pacht van de waag als pand aan de luitenants van de Chinezen gegund voor de prijs van vorig jaar. De totale opbrengst was f 883.872,-, ofwel f 6048,- meer dan die in 1761. Vergeleken met 1760 is het f 50.688,- meer en toen was het al meer dan in 1758 en 1759. Vergeleken met 1761 en 1762 was het toen respectievelijk f 31.968,- en f 22.896,- minder en met 1763 f 51.264,-. In de vergadering van 13 december 1763 is overwogen dat de Compagnie ten onrechte tol betaalt over de suiker die ze zelf van Java's Oostkust en Cheribon invoert, omdat die 30 stuiver per pikol meer bedraagt dan de pacht. [fol. 1935] Daarom is artikel 4 van de pachtvoorwaarden zo gewijzigd dat uitsluitend particulieren tol over ingevoerde suiker moeten betalen, waardoor deze pacht slechts f 2880,-, ofwel f 22.752,- minder, heeft opgebracht. Daar staat tegenover dat de Compagnie in 1761 aan tol f 26.319, of gemiddeld de laatste drie jaar f 16.867, heeft betaald. De verandering mag dan onvoordelig zijn, maar in 1762 voerde de Compagnie zeer weinig suiker in. De pacht in 1764 op de in- en uitvoer van suiker door particulieren is zo gering, doordat, wegens een slechte oogst in de Jakatrasede bovenlanden, weinig handel in suiker wordt verwacht. De pachten brachten in 1763 in het algemeen vooral minder op, doordat die op de in- en uitvoerrechten f 16.416,- lager uitvielen dan vorig jaar. Dat is niet verwonderlijk, want de in verval zijnde opiumhandel laat geen verbetering zien. [fol. 1936] Men verwacht ook minder aanvoer van thee, doordat er minder Chinese jonken zullen komen. De vraag naar thee is afgenomen, doordat Heren XVII de heffing voor thee op vracht naar Nederland heeft verhoogd, om over andere kwijnende takken van particuliere handel maar niet te spreken. Om de invoer van textiel uit het oosten te belemmeren en die van de Compagnie uit het westen te bevorderen, werd op 13 december 1763 de tol op de eerste van 12 % tot 15 % verhoogd, of net zoveel als op 28 november 1763 werd bepaald voor handel in textiel tussen kantoren in de Grote Oost. Bij het besluit van 9 december 1753 is bij vorderingen op insolvente boedels geen speciale melding gemaakt van tollén en gerechtigheden voor de overheid. Dat spreekt vanzelf, want in de statuten zijn ze, direct na de schulden wegens overlijden, preferent en concurrent. Om iedere onzekerheid weg te nemen is op 14 juni 1763 vastgesteld, [fol. 1937] zoals ook in een geval van onzekerheid was geschied, om ter aanvulling op het besluit van 13 december 1753 onder de schulden wegens overlijden, tevens als degene die het eerste moeten worden voldaan, tollén en rechten voor de overheid te vermelden, mits de pachters hun vorderingen binnen drie maanden na